

ACTUALITEITEN PROEFSTATION ROSMALEN

VARKENSHOUDEN .... EN ER GEZOND BIJ BLIJVEN

ing. P.F.M.M. Roelofs
assistent onderzoeker

Naast de vele problemen waarmee de varkenshouders dagelijks te maken hebben is er één die minstens zo belangrijk is: de eigen gezondheid. Hieraan wordt vaak voorbij gegaan, maar dat gezondheidsstoornissen ook binnen de varkenshouderij veelvuldig voorkomen blijkt uit cijfers van A.S.F. (Agrarisch Sociaal Fonds) en G.M.D. (Gemeenschappelijke Medische Dienst) en uit een praktijkonderzoek onder varkenshouders door de bedrijfsgezondheidsdienst.

In opdracht van de G.M.D. heeft het IMAG voor de gehele agrarische sector aangegeven hoe zwaar het lichaam wordt belast bij de verschillende soorten werk. Voor de varkenshouderij heeft het PV daaraan een bijdrage geleverd. In dit artikel wordt aangetoond dat sommige gezondheidsklachten voorkomen kunnen worden.

Nu kan niet iedereen direct gaan investeren om in ergonomisch opzicht ideale voorzieningen te treffen, dat wil zeggen de werkplek optimaal aanpassen aan de capaciteiten van het lichaam. Wel is het verstandig om er bij het doen van (vervangings-) investeringen ook op te letten hoe met de verschillende typen van stalinrichtingen gewerkt zal moeten worden, want arbeidsongeschiktheid is vaak niet meer te genezen.

Gezondheidsklachten

Dat het werk van de varkenshouder nog altijd zwaar is, blijkt wel uit het aantal van hen dat problemen heeft met de eigen gezondheid. delen hebben al ver voor hun 55ste levensjaar ernstige klachten. Gelukkig komen problemen met de luchtwegen momenteel in de publiciteit, maar volgens cijfers van het A.S.F. leeft 44% van de AAW- en WAO-gerechtig-

den (vooral ondernemers) klachten aan de rug en de ledematen.

Bij sommigen zijn de klachten zo ernstig dat ze moeten ophouden met werken. Anderen worden "slechts" deels arbeidsongeschikt en kunnen hun bedrijf na aanpassing of met vreemd personeel nog voortzetten. Reden genoeg om er aandacht aan te besteden, want vaak hadden de problemen voorkomen kunnen worden!

Stalinrichting en werkmethode bepalen voor een groot deel Uw eigen lichamelijke belasting tijdens het werk. Daarnaast is bescherming van Uw lichaam tegen schadelijke stoffen belangrijk, wanneer U niet gedwongen wilt worden om voortijdig met werken te stoppen.

In het volgende wordt aan de hand van een paar werkzaamheden duidelijk gemaakt hoe de lichamelijke belasting verminderd kan worden. In het eerste geval vraagt het aanpassingen in de stalinrichting, waarin U ver of minder ver door kunt gaan. In het tweede voorbeeld is het vooral de manier van werken die bepalend is voor de werkbelasting. Daarna worden nog enkele opmerkingen gegeven ten aanzien van het werk in de stallen in het algemeen.

Voeren

Voeren is dagelijks, één- of tweemaal terugkerend, werk. Bij voeren van zakgoed in een trog staat de varkenshouder bloot aan de volgende belastingen: staan, lopen, tillen, dragen, reiken, bukken en draaien van de rug en dit alles in een stofrijke omgeving met schadelijke gassen en dampen.

– Wanneer U bijvoorbeeld op een bedrijf met 150 zeugen de kraamstal voert uit zakgoed, schept U per voerbeurt ruim 3 zakken zeugenbrok van 25 kg leeg. Het biggenvoer komt daar nog bij. De zakken moeten vaak uit een gang gehaald worden en tijdens het dragen worden deuren gepasseerd. Hierbij wordt de rug onder belasting gedraaid. Tijdens het voeren wordt erg veel gebukt.

– Het tillen en dragen kunt U beperken door zoveel mogelijk gebruik te maken van een

voerkar. Ook voor kleine afdelingen met smalle gangen is meestal wel een kar te koop of te maken, die vlot door de gangen kan en voldoende inhoud heeft voor een hele voerbeurt.

- U hoeft minder te bukken en te draaien wanneer U niet in troggen maar in voorraadbakken voert. Ook de plaats waar eventuele droogvoerbakken worden neergezet bepaalt hoe ver U met de schep moet reiken.
- Op grotere bedrijven (mestbedrijven) kan het gebruik van voerdoseerwagens overwogen worden. Daarmee worden het bukken, draaien en reiken nog minder; afhankelijk van de uitvoering kan zelfs zittend gevoerd worden.
- De belasting kan nog verder worden verminderd door automatisch te gaan voeren. De lichamelijke arbeid bestaat dan nog slechts uit het bedienen van enkele knoppen en hendels. Wel moet er dan nog gecontroleerd worden tijdens het voeren, maar dat kan zonder veel lichamelijke belasting.
- De hoeveelheid stof in de stal kunt U onder andere beperken door in plaats van droogvoer brij te voeren.

Vanuit ergonomisch oogpunt gezien is het automatisch voeren van brijvoer dus aan te bevelen. Of het ook op Uw bedrijf toepasbaar is hangt echter ook af van een groot aantal andere factoren.

Omhokken/afleveren/ontvangen van biggen

Bij het verplaatsen van biggen worden in de praktijk verschillende werkmethoden toegepast. De lichamelijke belasting bestaat uit tillen, dragen, stof en gassen, vuil, bukken, duwen en trekken, lopen, reiken en lawaai.

- De zwaarste belasting komt voor als de biggen worden gedragen. Wanneer U op deze manier 40 biggen van 25 à 30 kg aflevert, tilt en draagt U ruim 1.000 kg aan (bewegende) biggen van het hok naar de wagen. Het is dan ook niet vreemd dat U het warm krijgt van zo'n zware belasting. De koude buitenlucht, waarin U dan regelmatig terecht komt is helemaal funest voor Uw rug.
- Transport met een kruiwagen, of beter nog met een kar, vermindert de belasting aanzienlijk. Het tweemaal optillen van de biggen (eerst uit het hok, dan in de wagen) is dan het zwaarste deel van het werk. Wanneer de bodem van het biggenopfokhok

en van de kar hoog genoeg zijn hoeft U niet zo diep te bukken.

- Wanneer U de dieren drijft kost het reinigen van de gangen wel extra tijd, maar neemt de lichamelijke belasting nog verder af. Probeer U het eens: wanneer U de gangen afsluit met een poort of een schotje willen de biggen best vooruit en het schoonvegen van de gang zal U meevallen.

Bij alle verplaatsingen moet U de dieren dus zo weinig mogelijk tillen en dragen. Met name bij het afleveren van biggen gebeurt dit toch vrij veel. Ergonomisch gezien is het veel beter de biggen te drijven.

Bij toepassing van grondhokken en van vee-wagens met hydraulische laadkleppen is drijven goed mogelijk. Wanneer in de laadklep een weegschaal is ingebouwd kan direct gewogen worden. Zo niet, dan kunt u de biggen op een weegbrug laten wegen.

Foto 1

Wanneer biggen in een wagen vervoerd worden, scheelt dat in de belasting van Uw rug.

Veel biggenbatterijen kunnen alleen geopend worden door het wegnemen van de voerbak. Omdat deze tevens als deur dienst doet is hij vaak zwaar uitgevoerd en moet de bak nauwkeurig teruggeplaatst worden. Ook

dit werk kan eenvoudiger; een aparte voerbak en/of een scharnierende deur werken immers veel gemakkelijker.

Algemeen

Naast specifieke elementen, gericht op één werkzaamheid, hebben stalinrichting en werkmethode ook invloed op het stalklimaat. Door specialisatie en doordat de meeste bedrijven gezinsbedrijven zijn, is de verblijfsduur in de stallen erg lang.

Wanneer de varkenshouderij wordt vergeleken met werk in de industrie of de bouw vallen vooral de lange werktijden op. Met name het ontbreken van echte vrije weekenden betekent een extra aanslag op de gezondheid van de varkenshouder. In andere bedrijfstakken betekent dit ruim 48 uur durende verblijf buiten het werkklimaat een wezenlijke herstelperiode ten behoeve van de gezondheid van de werknemer. Zelfs een "herstelperiode" in het weekend, zoals in de industrie normaal is, ontbreekt. Een varkenshouder komt immers iedere dag in de stal. Het is dan ook verstandig om Uzelf tegen stof en gassen te beschermen door middel van een stofmasker of een helm. Natuurlijk moet U dan wel de filters regelmatig vervangen.

Maar eerst moet U aan het klimaat zelf het nodige doen. Een goede hygiëne en voldoende ventilatie zijn erg belangrijk. Het gebruik van stro is diervriendelijk, maar heeft ook nadelen. Naast extra werk, brengt stro ook extra stof naar binnen. Daar staat tegenover dat stro schadelijke gassen deels kan binden.

Wanneer de stallen via gangen met elkaar zijn verbonden biedt dit vooral op vermeerderingsbedrijven voordelen. Varkens kunnen niet alleen sneller worden verplaatst, maar ook eenvoudiger (drijven), zonder dat de varkenshouder telkens wordt blootgesteld aan temperatuurswisselingen en tocht.

Wanneer aanpassen?

Het zal voor eenieder duidelijk zijn, dat het onverstandig is om ondoordacht te gaan investeren in arbeidsverlichtende stalinrich-

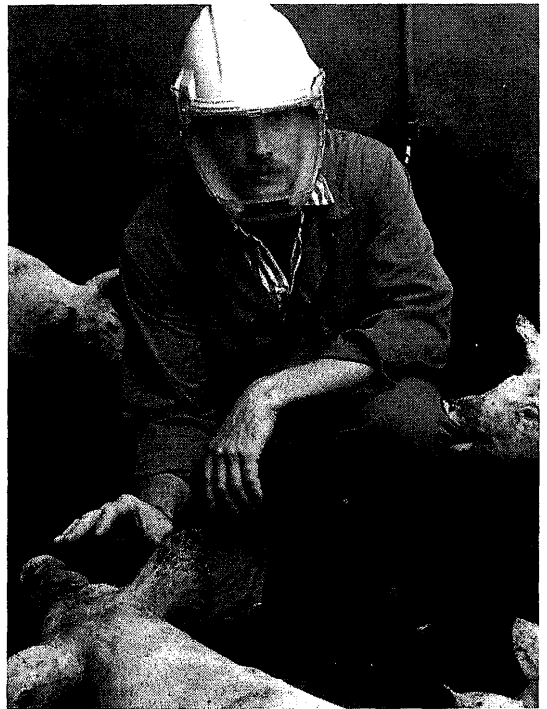

Foto 2

Wanneer veel stof vrijkomt bij vernevelen van ontsmettingsmiddelen, zou een goed masker tot de standaarduitrusting moeten behoren.

ting. Dat is ook niet de bedoeling van dit artikel. Wel is het verstandig om, wanneer U toch moet investeren, bij het maken van een keuze niet alleen te kijken naar de kostprijs en de te verwachten technische resultaten, maar ook naar de werkomstandigheden; zomer en winter, zeven dagen per week.

Zeker wanneer U weet dat U gevoelig bent voor bijvoorbeeld rug- of longaandoeningen kunt U daarop inspelen door tilwerk en koude te vermijden, of door een goed stofmasker te gebruiken. Wachten tot het te laat is, is altijd onverstandig. Een eventuele verzekering vergoedt nooit meer dan de noodzakelijke aanpassingen, gebaseerd op de situatie op een gangbaar bedrijf. Veel belangrijker echter: Een nieuwe rug of nieuwe longen zijn niet te koop.